

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat 3 augustus 2024/28 Tammoez 5784, Mattot/Masee, Bemidbar/Numeri 30:2 – 36:13

Tanach blz. 332 - 348

Haftara: Jirmejahoe 2:4 – 28, 3:4, 4:1 - 2

Tanach blz. 916 - 922

Vertaler: Paula Reisner

Commentaar: **Rabbijn Eliëzer B. Diamond** is hoogleraar Tenach en oude Semitische talen.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Het “upgraden” van de Tora – en de wereld

Is Gods wet volmaakt? De meesten van ons nemen aan dat alles wat door een alwetend en almachtig wezen is gemaakt, geen gebreken mag hebben. Maar een verhaal in de sidra van vandaag suggereert iets anders – op een manier die een verrassende gelijkenis vertoont met een sleutelconcept van de joodse mystiek.

Aan het einde van de sidra van deze week (Bemidbar/[Num. 36:1–9](#)) en in vier andere passages in de Tora (Wajikra/[Lev. 24:10–23](#), Bemidbar/[Num. 9:1–14](#), Bemidbar/[Num. 15:32–36](#), and Bemidbar/[Num. 27:1–11](#)), worden de Jisraëlieten en Mosjee geconfronteerd met een situatie waarin de wet onduidelijk is, of waarin sommige Jisraëlieten ontevreden lijken te zijn over de bestaande wet. Mosjee vraagt God om de wet met betrekking tot de situatie te verduidelijken, en God reageert op het verzoek van Mosjee. Een verhaal uit de sidra van vorige week (Bemidbar/[Num. 27:3–4](#)) vertelt bijvoorbeeld over de dochters van een onlangs overleden man genaamd Tselofchad, die geen zonen had. Omdat vrouwen volgens de bestaande wet niet konden erven, zou zijn grondbezit overgaan naar zijn naaste mannelijke verwant. Als gevolg hiervan zouden zijn land en zijn naam voor altijd verdwijnen. De dochters benaderden Mosjee om te vragen waarom de naam van hun vader verloren zou gaan, en zij vroegen om het recht om zijn land te erven, zodat het perceel van de familie, en dus de naam van Tselofchad, zou blijven bestaan.

De vraag van de dochters was geen open vraag. Zij maakten respectvol bezwaar tegen het bestaande erfrecht en maakten de oplossing die zij verlangden expliciet. Gods antwoord toen Mosjee de vraag onder Gods aandacht bracht, is fascinerend. God heeft niet verklaard: “Ik ben perfect, en Mijn wet is perfect, en wie zijn deze vrouwen om Mij te vertellen hoe ik Mijn universum moet besturen?” In plaats daarvan stemde God in met hun plan: כן בנות צלפחד דברת (“Tselofchads dochters hebben gelijk,” Bemidbar/[Num. 27:7](#)). God stemde ermee in het bestaande erfrecht te wijzigen, zodat het bezit van een man zonder zoons onder zijn dochters verdeeld kon worden. Op die manier zouden de bezittingen bij elkaar blijven en voor altijd verbonden zijn met de naam van de overledene. Dit verhaal uit de sidra van vorige week presenteert de wet als kneedbaar en open voor verbetering.

Om dit punt te onderstrepen: de herziening die God aan het erfrecht heeft gegeven, wordt zelf herzien in de Tora-lezing van deze week. In Bemidbar/[Num. 36:2–4](#), benaderen de leiders van de stam Menasjè (waartoe de familie van Tselofchad behoort) Mosjee om hem te wijzen op een knelpunt in de oplossing die God naar voren bracht in Bemidbar/[Num. 27](#). Wat zou er onder het herziene erfrecht gebeuren als een van de dochters trouwt met een man uit een andere Israëlitische stam? In dat geval zullen de kinderen uit dat huwelijk het land van Tselofchad erven, en zal een stuk van Menasjè's grondgebied definitief bezit van de andere stam worden. De stamleiders maken bezwaar tegen de ogenschijnlijk onvoorziene gevolgen van de wettelijke herziening waarover in de sidra van vorige week werd gerapporteerd.

Nogmaals reageert God niet boos en benadrukt dat er geen gevolgen kunnen zijn die onvoorzien zijn door Gods alziende ogen. Integendeel, God reageert precies zoals God eerder had gedaan: כן בן מטא בני יוסף דברים ("De stam van Jozefs zonen spreekt juist", Bemidbar/[Num. 36:5](#)). De oorspronkelijke onvolmaakte wet was verbeterd in het licht van het pleidooi van de dochters, maar het daaropvolgende pleidooi van de stamleiders laat zien dat God deze niet voldoende had verbeterd. Het amendement wordt dus aangepast: de dochters mogen erven, maar niet als ze trouwen met een man van buiten hun stam. Als ze hun erfrecht willen uitoefenen, moeten ze trouwen met leden van de stam Menasjè. In dat geval zal het land van Tselofchad via de vrouwelijke lijn bij zijn nakomelingen blijven, terwijl het ook bij zijn stam blijft. Dit amendement maakt de eerdere herziening niet ongedaan; vóór die herziening zou het land naar Tselofchads naaste mannelijke verwant zijn gegaan. Onder de nieuwe wet mogen de dochters trouwen met een veel verder verwijderd lid van hun stam, en de kinderen van dat verder verwijderde familielid zullen uiteindelijk eigenaar worden van het land. Maar het amendement op het amendement lost het probleem op dat de stamoudsten bezighoudt.

Bij het presenteren van deze verhalen over wettelijke herzieningen erkent de Tora zonder schaamte of ongemak dat wat God heeft bewerkstelligd niet altijd in steen is gebeiteld. De wet, zo zouden we kunnen zeggen, is 1.0, en deze kan worden geüpgrade, en de upgrade kan dat ook weer. Het verhaal maakt duidelijk dat God dit niet beledigend vindt. God lijkt volkomen tevreden met een situatie waarin de Jisraëlieten samen met God toelaten dat de wet zich in de loop van de tijd ontwikkelt.

Ongeveer hetzelfde kan in de Tora over de wereld zelf worden gezegd. Zoals algemeen is begrepen, is het eerste hoofdstuk van Beresjiet in veel opzichten een klassiek voorbeeld van een oud scheppingsverhaal uit het Nabije Oosten, dat verschillende kenmerken van plot en stijl deelt met zijn Mesopotamische tegenhangers. Maar Beresjiet/[Gen. 1](#) verschilt op enkele cruciale punten. Veel oude scheppingsmythen uit het Nabije Oosten eindigen met de bouw van de tempel van de hoogste god door de lager geplaatste goden. Voor een lezer die de vele elementen van de oude scheppingsmythen uit het Nabije Oosten in Beresjiet/[Gen. 1](#) kent, lijkt de daar geschapen wereld tekort te schieten, omdat zij nooit het verwachte hoogtepunt bereikt, de bouw van Gods paleis of tempel. Die afwezigheid wordt enkele duizenden jaren later verholpen met de voltooiing van de Tabernakel in de laatste twee hoofdstukken van het boek Sjmot/Exodus. Het openingsverhaal van Beresjiet en het slotverhaal van Sjmot zijn met elkaar verbonden door uitgebreide verbale parallellen, die

aangeven dat [Gen. 1:1–2:4](#) en [Exod. 39–40](#) de uiteinden van één lang verhaal zijn dat zijn hoogtepunt bereikt in Sjemet/[Exod. 40](#).

De wereld die God in Beresjiet/[Gen. 1](#) schiep, was dus opzettelijk onvolmaakt. Het was ‘goed’ – en delen ervan waren ‘zeer goed’ (zoals [Beresjiet 1](#) meer dan eens zegt) – maar niet perfect. God lijkt God Zelf als vrij te hebben beschouwd om ervan af te zien de schepping naar haar uiteindelijke doel te brengen, en het was de taak van de Jisraëlieten om het werk te voltooien. Het is veelbetekenend dat dit tekort niet wordt rechtgezet door de goden, die het goddelijke paleis in andere oude mythen uit het Nabije Oosten hebben gebouwd, maar door mensen.

In het licht van het verhaal van Tselofchads dochters wordt het duidelijk dat wat waar is voor de wereld, die God geschapen heeft, ook waar is voor de wetgeving die God aan Mosjee gaf: het werk van God vraagt om verbetering, en de verwachting van de Tora is dat de Jisraëlieten hierin zullen voorzien. Dit idee is niet alleen in de Tanach aanwezig. Het staat ook centraal in de Kabbala. Vooral in de leer van een van de grootste kabbalisten, Isaac Luria (1534–1572), zijn Joden verantwoordelijk om God te helpen de wereld te verbeteren, en zij doen dit door het naleven van de mitswot of geboden. Luria noemt verbeteringen die door het naleven van de geboden worden gegenereerd *tikoën*.

We kunnen de boodschap van het verhaal uit de sidra van vandaag in Luriaanse termen herhalen: de oorspronkelijke wet heeft *tikoën* nodig, net als de oorspronkelijke kosmos. Het uitvoeren van die *tikoën* is de rol van het volk Jisraëel – tegenwoordig niet minder dan in de tijd van Mosjee. Dit klassiek kabbalistische - en ook klassieke *Conservative* - idee werd goed verwoord door Abraham Joshua Heschel in zijn boek *God in Search of Man*:

“Er is een partnerschap tussen God en Israël met betrekking tot zowel de wereld als de Tora: Hij schiep de aarde en wij bewerken de grond; Hij heeft ons de tekst gegeven en wij verfijnen en vervolledigen deze. De Heilige, gezegend zij Hij, gaf de Tora aan Israël als tarwe om fijn meel van te malen, of als vlas om een kledingstuk van te maken’ [citaat uit Midrasj Tanna Devé Eliyahu Zuta 2:1]” (274).

Deze week - met de dochters van Tselofchad in gedachten - voorziet ons van een ideaal moment om ons opnieuw in te zetten voor dit partnerschap, en voor de verantwoordelijkheden die het met zich meebrengt.